

**Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до курсу «Регіональна економічна та соціальна географія»**

**Дніпропетровськ
2015**

Лисичарова Г.О. Методичні рекомендації до курсу «Регіональна економічна та соціальна географія». – Д.: ДНУ ім. Олеся Гончара, 2015. – 44 с.

Видання призначене допомогти студентам під час практичних та семінарських занять опанувати лекційний матеріал за розділами змістових модулів курсу «Регіональна економічна та соціальна географія».

Наведені програми: «Регіональна економічна та соціальна географія» (спеціальність 6.040104 – «Географія», освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр), змістові модулі і рекомендації щодо їх виконання, умови підготовки та виконання самостійної роботи, екзаменаційні питання та список рекомендованої літератури.

Для студентів геолого-географічного факультету ДНУ ім. Олеся Гончара, що навчаються за спеціальністю «Географія».

Автор висловлює вдячність колегам, з якими працював над курсом в різні часи: С.В.Віжьє (Козинець), Т.А. Чирковій, З.В. Бойко та вчителів ЛІТу С.В.Столбцову за допомогу в створенні посібника.

Рецензенти: канд. геогр. наук, доц. К.М. Горб
канд. геогр. наук, доц., Л.І. Довгаль

Рекомендовано науково-методичною Радою геолого-географічного факультету ДНУ ім. О. Гончара, протокол № 99 від 15.06.2015

П Е Р Е Д М О В А

Мета курсу: дисципліна «Регіональна економічна та соціальна географія» має на меті надання студентам знань про історико-політичну та соціально-економічну характеристику сучасних регіонів світу. Мета економічної та соціальної географії – це пізнання особливостей утворення, розвитку та перспектив подальшого існування регіонів світу на основі типологічного підходу з позицій дослідження географічного положення, населення, природних умов та ресурсів, господарської спеціалізації країн, що входять до їхнього складу.

Дисципліна забезпечує набуття системи знань, вмінь і навичок характеристики регіонів світу за низкою показників.

Завдання курсу:

1. Аналіз складу історико-географічних регіонів світу (п'яти регіонів Європи, п'яти регіонів Азії, п'яти регіонів Африки, шести регіонів Америки, двох – Австралії та Океанії), особливостей їх формування, геополітичного та економіко-географічного положення.

2. Визначення характерних рис населення країн регіону: природного та механічного руху, особливостей відтворення, етно-соціального складу, розселення, зайнятості.

3. Характеристика природно-ресурсного потенціалу країн регіону: природних умов та природних ресурсів, їх впливу на участь в міжнародному географічному поділі праці.

4. Вивчення галузевої структури господарства країн регіону: галузей промисловості, сільського господарства, транспорту.

5. Дослідження внутрішніх відмінностей історико-географічних регіонів, характерних рис сучасного розвитку.

В результаті вивчення дисципліни фахівець повинен **з н а т и** :

- етапи формування політичної карти світу;
- якісні та кількісні зміни політичної карти світу;
- типологічні підходи до поділу країн світу за низкою ознак;
- сутність і напрямки сучасних інтеграційних процесів;
- сутність і параметри характеристики геополітичного та економіко-географічного положення регіонів;
- поділ світу на історико-географічні регіони та їх склад;
- характерні ознаки складу населення регіонів світу;
- складові природно-ресурсного потенціалу регіонів світу;
- галузеву спеціалізацію та форми участі в міжнародних економічних зв'язках країн регіонів світу;

- тенденції розвитку країн регіонів світу.

Підготовлений фахівець повинен *в м і т и* :

- використовуючи теоретичні знання вміти аналізувати, порівнювати, картографувати основні показники, що характеризують економічне та політичне життя закордонних країн;
- використовуючи відповідні критерії та дані Єдиної системи соціально-демографічної статистики (ЄССДС), вміти характеризувати природні та соціально-економічні умови розвитку країн та регіонів, визначати їхні проблеми та перспективи;
- використовуючи знання комп'ютерного та іншого спеціального обладнання та забезпечення вміти ефективно його використовувати для певних економіко-географічних досліджень, виконувати необхідні розрахунки;
- відстежувати та враховувати сучасні зміни соціального, економічного та політичного життя регіонів світу.

Базові дисципліни: «Світове господарство», «Політична географія», «Географія населення», «Основи суспільної географії».

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблица 1

Предмет: Регіональна економічна та соціальна географія

Курс: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ЄСПК: 6	Шифр та назва напрямку	Нормативна Рік підготовки: 3 Семестр: 5, 6 Лекції: 52 год.
Модулів: 1	Шифр та назва спеціальності <i>6.040104 Географія</i>	Практичні (семінарські): 42 год. Лабораторні: 0 год. Самостійна робота: 122 год.
Змістових модулів: 5	Освітньо-кваліфікаційний рівень – <i>бакалавр</i>	Вид контролю: <i>залік (5 семестр), екзамен (6 семестр)</i>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Вступ. Політична карта світу

Практична робота № 1.

Тема: Вивчення політичної карти Європи. Глосарій з теми «Політична карта світу»

Мета: Вивчити елементи політичної карти Європи, її регіональний поділ. Виявити регіональні відмінності в складі країн за низкою ознак. Ознайомитися з понятійним апаратом теми.

Завдання 1. Вивчення географічної номенклатури. Заповнити таблицю 2.

Таблиця 2

Держави регіонів Європи

Назва регіону	Назва країни	Назва столиці	Географічне положення	Форма правління	Форма устрою	Рівень економічного розвитку
1	2	3	4	5	6	7

Завдання 2. Нанести на контурну карту (рис.1):

- 1) кордони регіонів Європи;
- 2) назви країн та їх столиць.

Зробити висновки зі змісту таблиці 2 та побудованої контурної карти.

Завдання 3. Розкрити зміст понять з теми «Політична карта світу»:

регіон, політична карта світу, політико-територіальні утворення, держава, країна, кордони (географічні, політичні), геополітичне положення, економіко-географічне положення, територія держави, національна територія, територіальні води, морська економічна зона, залежні території (колонія, домініон, підопічна територія, заморський департамент, заморська територія, кондомініум), спірні території, політична карта Антарктиди і Антарктики, форма державного правління (ФДП), форма державного устрою (ФДУ), унітарна держава, федеративна держава, конфедерація, анклав, екслав, монархія (абсолютна, теократична, конституційна), республіка (президентська, парламентська, парламентсько-президентська, президентсько-парламентська), держава у складі Співдружності.

Рис. 1. Контурна карта Європи

Самостійна робота.

Завдання 1. Розкрити поняття «урбанізація», «агломерація», «мегалополіс».

Завдання 2. Розглянути найбільші міста Європи за наступним планом:

1. Назва країни.
2. Класифікація міст за чисельністю.
3. Класифікація міст за функціями: столичні функції; адміністративно-територіальний центр; культурний, науково-освітній центр; промисловий центр; транспортний центр; штаб-квартири міжнародних організацій; військові бази.

Завдання 3. Нанести на контурну карту найбільші міста країн Європи (за винятком столиць).

Висновки: Порівняйте процеси урбанізації в регіонах Європи.

Завдання 4. Підготувати доповідь-презентацію про одне з найбільших міст Європи за наступним планом:

1. Особливості географічного положення міста.
2. Історична довідка.
3. Характеристика населення міста.
4. Характеристика галузевої спеціалізації господарства міста.
5. Культурне життя міста.
6. Видатні пам'ятки міста.

Практична робота № 2.

Тема: Кількісні та якісні зміни на політичній карті світу (за варіантом)

Мета: Закріпити матеріал лекції з характеристики етапів формування політичної карти світу та сучасних геополітичних змін на ній. Навчити розрізняти види кількісних та якісних змін на політичній карті світу.

Словник: кількісні зміни, якісні зміни.

Завдання 1. Дослідження кількісних змін на політичній карті Європи в XX-XXI столітті території (країни, регіону) за періодами:

- кількісні зміни між I та II світовими війнами;
- кількісні зміни після II світової війни;
- кількісні зміни з 1990р. по наш час.

Дані занести до таблиці 3.

Таблиця 3

Характеристика регіону Європи за кількісними змінами

Країни	Приєднання відкритих земель	Територіальні надбання або втрати внаслідок війн	Об'єднання або розпад держав	Добровільні поступки (або обмін) ділянок суходолу	Відвоювання суходолу у моря (намив територій)
1	2	3	4	5	6
Кількісні зміни між I та II світовими війнами					
Кількісні зміни після II світової війни					
Кількісні зміни з 1990 р. по наш час					

Завдання 2. Дослідження якісних змін на політичній карті Європи в XX-XXI столітті території регіону за періодами:

- якісні зміни між I та II світовими війнами;
- якісні зміни після II світової війни;
- якісні зміни з 1990р. по наш час.

Дані занести до таблиці 4.

Характеристика регіону Європи за якісними змінами

Країни	Історична зміна суспільно-економічної формації	Придбання країною політичного суверенітету	Введення нових форм державного устрою	Утворення міждержавних політичних союзів та організацій	Поява та зникнення в регіоні «осередків напруги» – осередків конфліктних міждержавних ситуацій
1	2	3	4	5	6
Якісні зміни між I та II світовими війнами					
Якісні зміни після I світової війни					
Якісні зміни з 1990р. по наш час					

Висновки:

- 1) відзначити, які зміни були характерними в регіоні для кожного часового періоду (привести приклади країн);
- 2) зазначити тенденції подальших змін на політичній карті регіону.

Практична робота № 3.

Тема: Семінар «Міжнародні організації Європи»

Мета: Познайомити з сутністю і напрямками сучасних інтеграційних процесів, що відбуваються в Європі. Проаналізувати динаміку інтеграційної активності країн та регіонів світу.

Завдання 1. Підготувати повідомлення про одну з організацій, членами якої є країни Європи: ООН, СОТ, НАТО, ЄС – за наступним планом:

1. Час заснування.
2. Мета та завдання організації.
3. Штаб-квартира.
4. Діяльність організації.
5. Динаміка членства країн в організації.

Завдання 2. Зібрати з літературних джерел і узагальнити інформацію про досвід інтеграційних процесів країн регіонів Європи за допомогою таблиці 5. Зробити висновок про вплив регіонального положення країн Європи на тривалість їх досвіду інтеграційних процесів.

Особливості інтеграційних процесів в регіонах Європи

№ П/П	Країна	ООН		СОТ		НАТО		ЄС		Середня тривалість досвіду інтеграції (в роках)	Середня тривалість членства країн регіону (в роках)
		рік вступу	тривалість членства (в роках)	рік вступу	тривалість членства (в роках)	рік вступу	тривалість членства (в роках)	рік вступу	тривалість членства (в роках)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Регіон (наприклад, Північна Європа)											
1											
...											

Завдання 3. Підготувати серію картосхем «Динаміка членства країн регіонів Європи в міжнародних організаціях», використовуючи спосіб картограм:

1. ООН – відтінками синього кольору.
2. СОТ – відтінками жовтого кольору.
3. НАТО – відтінками червоного кольору.
4. ЄС – відтінками зеленого кольору.

Завдання 4. Розрахувати рейтинг інтеграційних процесів для кожної з країн Європи, використовуючи наступну методику підрахунків балів.

Нарахування балів за часом вступу в організацію:

- країна-засновник – 7 балів;
- під час 2-го етапу розширення членства в організації – 5 балів;
- 3 етап – 4 бали;
- 4 етап – 3 бали;
- 5 етап – 2 бали;
- 6 етап – 1 бал;
- пізніше – 0 балів.

Згідно до результатів розрахунків визначити місце кожної з країн (з 1 по 44). Яку позицію має Україна?

Завдання 5. Міні-твір на одну з найактуальніших тем «Я вважаю членство України в (одній з організацій) – бажаним (або не бажаним)»

Обговорення - дебати

1. ООН – бажаним/не бажаним.
2. СОТ – бажаним/не бажаним.
3. НАТО – бажаним/не бажаним.
4. ЄС – бажаним/не бажаним.

Поточна контрольна робота: регіони Європи (приклад варіанту)

Завдання 1. На контурній карті показати межі регіону (за варіантом).

Завдання 2. Цифрами на контурній карті позначити:

1) Швеція	6) Латвія
2) Бельгія	7) Болгарія
3) Португалія	8) Норвегія
4) Словаччина	9) Македонія
5) Австрія	10) Андорра

Завдання 3. Підписати на контурній карті столиці держав, що перелічені в попередньому завданні.

Завдання 4. Назвати країни, в межах яких знаходяться наступні міста:

1) Гетеборг	6) Гаага
2) Антверпен	7) Бургас
3) Каунас	8) Сарагоса
4) Болонья	9) Познань
5) Пльзень	10) Нові-Сад

Завдання 5. Навести приклади країн, що є федеративними в Європі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Європи

Практична робота № 4.

Тема: Порівняльна характеристика Південної та Північної Європи за низкою показників.

Мета: Порівняти особливості розвитку та перспективи подальшого існування двох регіонів Європи з позицій дослідження географічного положення, населення, природних умов та ресурсів, господарської спеціалізації країн, що входять до їхнього складу. Виявити причини домінуючої подібності або відмінності рис країн як в межах своїх регіонів, так і між самими регіонами Північної та Південної Європи.

Завдання 1. Виявити спільні риси Північної та Південної Європи (табл. 6):

- 1) в географічному положенні, історії та сучасному устрої країн регіону;
- 2) в природно-ресурсному потенціалі країн регіону;
- 3) в характеристиці населення (структурі, розселенні) країн регіону;
- 4) в спеціалізації господарства, тенденціях розвитку економіки країн регіону;
- 5) в транспортній системі країн регіону;
- 6) у зовнішньоекономічній діяльності країн регіону.

Спільні риси країн регіонів Південної та Північної Європи

Параметри характеристики	Спільні риси регіонів
1. Географічне положення	
2. Природно-ресурсний потенціал	
3. Населення	
4. Спеціалізація господарства	
5. Транспортна система	
6. Зовнішня економічна діяльність	

Завдання 2. Виявити відмінні риси країн двох регіонів Європи (табл. 7)

Відмінні риси країн регіонів Південної та Північної Європи

№ п/п	Відмінності	Південна Європа	Північна Європа
1	2	3	4
1	Форма правління		
2	Наявність залежних територій		
3	Рівень розвитку		
4	Участь в міжнародних організаціях		
5	Домінуючі напрямки міграції		
6	Мовні сім'ї народів		
7	Мовні групи народів		
8	Релігія		
9	Густота населення		
10	Розміщення міст		
11	Рівень урбанізації		
12	Кліматичні умови		
13	Мінеральні ресурси		
14	Водні ресурси		
15	Промислова спеціалізація		
16	Фактори розміщення виробництва		
17	Паливно-енергетичний баланс		
18	Сільськогосподарська спеціалізація		
19	Екологічні проблеми		
20	Домінуючі види туризму		

Висновок: Чим можна пояснити значну подібність країн регіонів Північної та Південної Європи? В чому полягають відмінності між регіонами та якими причинами вони обумовлені?

Самостійна робота: Економічна та соціальна характеристика регіонів світу (за варіантами).

Мета роботи: охарактеризувати особливості складу, історії розвитку, сучасної політичної структури, населення, забезпеченості природними ресурсами господарської спеціалізації певного регіону світу.

План економіко-географічної характеристики регіону

Вступ.

1. Загальні відомості про регіон: назва, склад, типи країн за площею, населенням, володіння, залежні території, якщо є, форми державного правління, форми устрою країн регіону, приналежність до мовних груп та сімей, релігійна структура регіону, грошові одиниці.

2. Географічне положення регіону: частина світу, її регіон; історико-географічний регіон, типи країн за відношенням до моря, ЕГП (сусідське, ресурсне положення, ТПП), ППП регіону.

3. Важливі історичні події у формуванні регіону.

4. Державний лад: типи країн за ідеологічною орієнтацією, типи країн за політичною структурою, “україноцентричний” підхід до визначення типу країн регіону, участь країн регіону у інтеграційних об’єднаннях.

5. Символіка регіону: державні прапори, державні герби, історико-географічна та культурна символіка.

6. Населення: чисельність населення та його динаміка, густота, демографічні показники, расовий склад населення, розселення населення: урбанізація, агломерації, трудові ресурси, рівень безробіття.

7. Природно-ресурсний потенціал (ПРП): природні умови та природні ресурси (мінеральні, земельні, агрокліматичні, водні, лісові, рекреаційні), вплив ПРП на розвиток господарства.

8. Загальна характеристика господарства: рівень соціально-економічного розвитку країн регіону, структура економіки (переважання промисловості чи с/г, видобувних чи обробних галузей, рослинництва чи тваринництва), роль країн регіону у МГПП.

9. Промисловість регіону: структура промисловості, провідні галузі спеціалізації, характеристика найбільших промислових центрів та фірм (ТНК).

10. Сільське господарство регіону: структура сільського господарства, способи ведення господарства.

11. Транспортна система: тип транспортної системи регіону, основні види транспорту, найважливіші транспортні магістралі, вузли.

12. Зовнішньоекономічні зв’язки регіону: структура експортно-імпортних зв’язків, показники зовнішньої торгівлі, основні торгово-економічні партнери.

13. Перспективи подальшого розвитку регіону: очікувані зміни на політичній карті самого регіону та серед країн-сусідів; тенденції економічного розвитку, військово-політичної ситуації в регіоні.

Висновки.

Варіанти виконання самостійної роботи:

1. Економіко-географічна характеристика регіону Західна Європа
2. Економіко-географічна характеристика регіону Північна Європа
3. Економіко-географічна характеристика регіону Південна Європа
4. Економіко-географічна характеристика регіону Східна (Центральна) Європа
5. Економіко-географічна характеристика регіону Південно-Східна Європа
6. Економіко-географічна характеристика регіону Південно-Західна Азія
7. Економіко-географічна характеристика регіону Південна Азія
8. Економіко-географічна характеристика регіону Південно-Східна Азія
9. Економіко-географічна характеристика регіону Східна Азія
10. Економіко-географічна характеристика регіону Північна та Центральна Азія
11. Економіко-географічна характеристика регіону Північна Америка
12. Економіко-географічна характеристика регіону Латинська Америка
13. Економіко-географічна характеристика регіону Океанія
14. Економіко-географічна характеристика регіону країн Амазонії та Ла-Плати
15. Економіко-географічна характеристика регіону Мексика
16. Економіко-географічна характеристика регіону Центральна Америка
17. Економіко-географічна характеристика регіону Вест-Індія
18. Економіко-географічна характеристика регіону Андських країн
19. Економіко-географічна характеристика регіону Північна Африка
20. Економіко-географічна характеристика регіону Південна Африка
21. Економіко-географічна характеристика регіону Східна Африка
22. Економіко-географічна характеристика регіону Західна Африка
23. Економіко-географічна характеристика регіону Центральна Африка
24. Економіко-географічна характеристика регіону Прибалтика
25. Економіко-географічна характеристика регіону Магриб
26. Економіко-географічна характеристика регіону Машрик
27. Економіко-географічна характеристика регіону Середня Азія
28. Економіко-географічна характеристика регіону Близький Схід
29. Економіко-географічна характеристика регіону Закавказзя
30. Економіко-географічна характеристика регіону «Блакитний Банан»

Практична робота № 5

Тема: Характеристика ЕГП одного з регіонів Європи

Мета: Познайомитися з сутністю поняття «економіко-географічне положення» (ЕГП), рівнями і параметри його оцінювання. Скласти характеристику ЕГП регіонів Європи.

Довідкова інформація:

Економіко-географічне положення (ЕГП) – сукупність просторових відносин підприємств, населених пунктів, ареалів, районів, окремих країн та їх груп до зовнішніх об'єктів, які мають для них економічне значення.

ЕГП розглядають на 3-х рівнях:

- 1) мікроположення – локальне оточення в ареалі безпосереднього контакту з іншими географічними об'єктами;
- 2) мезоположення – положення в регіоні, країні;
- 3) макроположення – співвідношення з великими ділянками географічної оболонки та земною поверхнею в цілому.

Інтегральне ЕГП складається з окремих (по-факторних) положень:

- політико-географічного положення;
- транспортно-географічного положення тощо, що аналізуються окремо.

В даній роботі необхідно на підставі опрацювання літературних, картографічних та довідкових джерел, дати комплексну характеристику ЕГП одного з європейських регіонів (за варіантами).

Завдання 1. Оформити контурну карту:

- вказати кордони регіону (за варіантом);
- підписати країни, які входять до складу регіону, що досліджується;
- підписати країни, які виступають в ролі сусідів регіону;
- вказати приналежність сусідніх країн до інтеграційних угруповань світу;
- вказати важливіші магістралі, порти, транспортні вузли країн-сусідів і регіону, що досліджується.

Завдання 2. Аналіз ЕГП регіону представити у вигляді зведеної таблиці, яка повинна у лівій колонці вмішувати **план аналізу ЕГП**, а у правій колонці – **текстовий аналіз**.

План аналізу

1. Загальні відомості про регіон:

- кількість країн, їх назви, столиці, форма правління та устрою.

2. Політико-географічне положення:

- відношення сусідніх до регіону країн до міжнародних угруповань (військово-політичних, економічних, мішаних за цілями);
- характер міждержавних відносин країн регіону з країнами-сусідами;

- відношення регіону, що вивчається, до вогнищ міжнародної напруги та військових дій;
- роль регіону у світовій політичній системі.

3. Транспортно-географічне положення (ТГП):

- положення регіону відносно світових транспортних магістралей;
- вплив ТГП регіону на його участь в міжнародному географічному поділі праці та галузевий склад господарства країн регіону.

4. Положення регіону відносно найважливіших світових сировинних баз та ринків збуту своєї продукції:

- вплив цього фактору на географію окремих галузей господарства регіону.

5. “Сусідське положення”:

- країни-сусіди I та II порядку, рівень їх економічного розвитку;
- рівень транспортної доступності країн-сусідів;
- оцінка можливостей економічного співробітництва регіону з сусідніми регіонами.

6. Зміни ЕГП регіону за останні 10 років, пов’язані з:

- змінами на політичній карті самого регіону та країн-сусідів;
- змінами в економічному розвитку сусідніх територій;
- змінами військово-політичної ситуації в світі.

В підсумку зробити висновки про вплив ЕГП регіону, що вивчається, на характер його економічного та політичного розвитку.

Варіанти виконання завдання:

1. Північна Європа
2. Північноморські країни
3. Країни Балтійського басейну
4. Західна Європа
5. Країни «Блакитного банану»
6. Країни БеНіЛюксу
7. Альпійські країни
8. Європейські країни – нові члени ЄС
9. Південна Європа
10. Східна Європа
11. Причорноморські країни
12. Південно-Східна Європа
13. Європейські країни, складові колишнього СРСР
14. Європейські колишні соціалістичні країни, **не складові СРСР**
15. Придунайські країни

Практична робота № 6

Тема: ТНК країн регіонів Європи (за варіантами)

Мета: надати характеристику господарства країн регіонів Європи з позиції впливу на нього транснаціональних корпорацій (ТНК).

Словник: інтеграція, глобалізація, транснаціоналізація, транснаціональна корпорація (ТНК)

Завдання 1. Згідно з офіційним визначенням Комісії ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) та Комісії з ТНК при Економічній і соціальній Раді ООН вказати:

- 1) характерні ознаки ТНК;
- 2) критерії віднесення корпорацій до ТНК;
- 3) етапи розвитку ТНК світу та Європи.

Завдання 2. З допомогою даних таблиці 8 та офіційних джерел визначити питому вагу ТНК країн Європи в світовій економіці (на прикладі ТОП-100 ТНК). Результати представити у вигляді секторної діаграми.

Таблиця 8

The World's Biggest Public Companies (станом на 2013 р.) [6]

№ п/п	Компанія	Країна	№ п/п	Компанія	Країна
1	2	3	4	5	6
1	ICBC	China	51	MetLife	United States
2	China Construction Bank	China	52	Novartis	Switzerland
3	Agricultural Bank of China	China	53	Royal Bank of Canada	Canada
4	Bank of China	China	54	Siemens	Germany
5	Berkshire Hathaway	United States	55	China Merchants Bank	China
6	JPMorgan Chase	United States	56	Prudential	United Kingdom
7	Exxon Mobil	United States	57	Anheuser-Busch InBev	Belgium
8	PetroChina	China	58	Nippon Telegraph & Tel	Japan
9	General Electric	United States	59	Rosneft	Russia
10	Wells Fargo	United States	60	Westpac Banking Group	Australia
11	Toyota Motor	Japan	61	Banco Bradesco	Brazil
12	Apple	United States	62	Softbank	Japan
13	Royal Dutch Shell	Netherlands	63	Honda Motor	Japan
14	Volkswagen Group	Germany	64	General Motors	United States
15	HSBC Holdings	Un.Kingdom	65	UnitedHealth Group	United States
16	Chevron	United States	66	TD Bank Group	Canada
17	Wal-Mart Stores	United States	67	Intel	United States
18	Samsung Electronics	South Korea	68	EDF	France
19	Citigroup	United States	69	Ford Motor	United States

Продовження таблиці 8

1	2	3	4	5	6
20	China Mobile	China	70	Deutsche Telekom	Germany
21	Allianz	Germany	71	BASF	Germany
22	Verizon Communications	United States	72	Boeing	United States
23	Bank of America	United States	73	Industrial Bank	China
24	Sinopec	China	74	UBS	Switzerland
25	Microsoft	United States	75	ANZ	Australia
26	Daimler	Germany	76	Cisco Systems	United States
27	AT&T	United States	77	Sumitomo Mitsui Financial	Japan
28	Gazprom	Russia	78	Zurich Insurance Group	Switzerland
29	AXA Group	France	79	China Minsheng Banking	China
30	Nestle	Switzerland	80	Merck & Co	United States
31	Banco Santander	Spain	81	Roche Holding	Switzerland
32	Ping An Insurance Group	China	82	Citic Pacific	Hong Kong
33	Mitsubishi UFJ Financial	Japan	83	National Australia Bank	Australia
34	Johnson & Johnson	United States	84	Shanghai Pudong Development	China
35	Total	France	85	Walt Disney	United States
36	Procter & Gamble	United States	86	CVS Health	United States
37	China Life Insurance	China	87	Telefónica	Spain
38	Bank of Communications	China	88	Oracle	United States
39	Google	United States	89	ConocoPhillips	United States
40	Vodafone	Un.Kingdom	90	Sanofi	France
41	BP	Un.Kingdom	91	United Technologies	United States
42	American International Group	United States	92	ING Group	Netherlands
43	Itaú Unibanco Holding	Brazil	93	Coca-Cola	United States
44	IBM	United States	94	China Citic Bank	China
45	BMW Group	Germany	95	Morgan Stanley	United States
46	Comcast	United States	96	Hewlett-Packard	United States
47	Commonwealth Bank	Australia	97	Nissan Motor	Japan
48	Pfizer	United States	98	GDF SUEZ	France
49	Goldman Sachs Group	United States	99	PepsiCo	United States
50	BHP Billiton	Australia	100	Lloyds Banking Group	United Kingdom

Завдання 3. За даними офіційних джерел визначити галузеву спеціалізацію провідних ТНК країн Європи. Результати представити на карті «Транснаціональні корпорації країн в галузевій структурі господарства Європи» за наступними показниками:

- кількість штаб-квартир ТНК в країні;
- галузева структура ТНК країн регіонів Європи.

Завдання 4. Підготувати повідомлення про одну з ТНК країн Європи за наступним планом:

1. Час заснування компанії.
2. Штаб-квартира компанії.
3. Галузева спеціалізація діяльності компанії.
4. Представництва компанії та її філії в країнах світу.
5. Показники, що характеризують успішність діяльності компанії.

Рекомендована література:

1. Арсентьев М.С. Транснациональные корпорации в мировом хозяйстве. – М.: Юристъ, 1999. – 359 с.
2. Миронов А.А. Концепции развития транснациональных корпораций. – М: Мысль, 1981. – 185 с.
3. Сушко Л.М. Транснаціональні корпорації. – Х.: ХНЕУ, 2007. – 139 с.
4. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник / Під ред. Рокоча В.К. – К.: Таксон, 2001. – 131 с.
5. Якубовський С. Т. Загальні тенденції розвитку теорії транснаціональних корпорацій. – Одеса: Астропринт, 2003. – 420 с.
6. <http://www.forbes.com/global2000> – The World's Biggest Public Companies (Forbes 2000)

МОДУЛЬНА РОБОТА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ II.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Європи (приклад варіанту)

1. Перерахуйте економіко-географічні регіони Європи. Для одного з регіонів (за варіантом) складіть перелік держав, що входять до його складу.
2. Перелічіть показники (ознаки чи пункти плану), за якими складається характеристика географічного положення регіону Європи.
3. До яких мовних сімей належить населення регіону (за варіантом)?
4. Що таке «Блакитний Банан»? Назвіть його складові частини?
5. Вкажіть характерні риси природних умов регіону (за варіантом).
6. Наведіть приклади 3 видів мінеральних ресурсів регіону (за варіантом), що позитивно її характеризують поміж інших регіонів Європи
7. Для регіону (за варіантом) вкажіть:
 - а) наймолодшу країну за часом здобуття незалежності;
 - б) найрозвиненішу країна регіону за соціально-економічними показниками;
 - в) країни з найвищою щільністю населення в регіоні;

г) країни регіону з найвищим та найнижчим рівнем урбанізації.

8. Зазначте галузеву спеціалізацію в промисловості країн регіону (за варіантом).

9. Що таке технічні сільськогосподарські культури? Які з них вирощують в регіоні (за варіантом)?

10. Назвіть найбільші аеропорти регіону (за варіантом).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Азії

Практична робота № 7.

Тема: Політична карта Азії

Мета: Вивчити елементи політичної карти Азії, її регіональний поділ. Виявити регіональні відмінності в складі країн частини світу за низкою ознак.

Завдання 1. Вивчення географічної номенклатури. Заповнити таблицю 9.

Таблиця 9

Держави регіонів Азії

Назва субрегіону	Назва країни	Назва столиці	Географічне положення	Форма правління	Форма устрою	Рівень економічного розвитку
1	2	3	4	5	6	7

Завдання 2. Нанести на контурну карту (рис. 2):

- 1) кордони регіонів Азії;
- 2) назви країн та їх столиць.

Завдання 3. Вивчити міста Азії за наступним планом:

1. Назва країни.
2. Класифікація міст за чисельністю.
3. Класифікація міст за функціями: столичні функції; адміністративно-територіальний центр; культурний, науково-освітній центр; промисловий центр; транспортний центр; штаб-квартири міжнародних організацій; військові бази.

Завдання 4. Нанести на контурну карту найбільші міста країн Азії (за винятком столиць).

Висновки: Порівняйте процеси урбанізації в регіонах Азії.

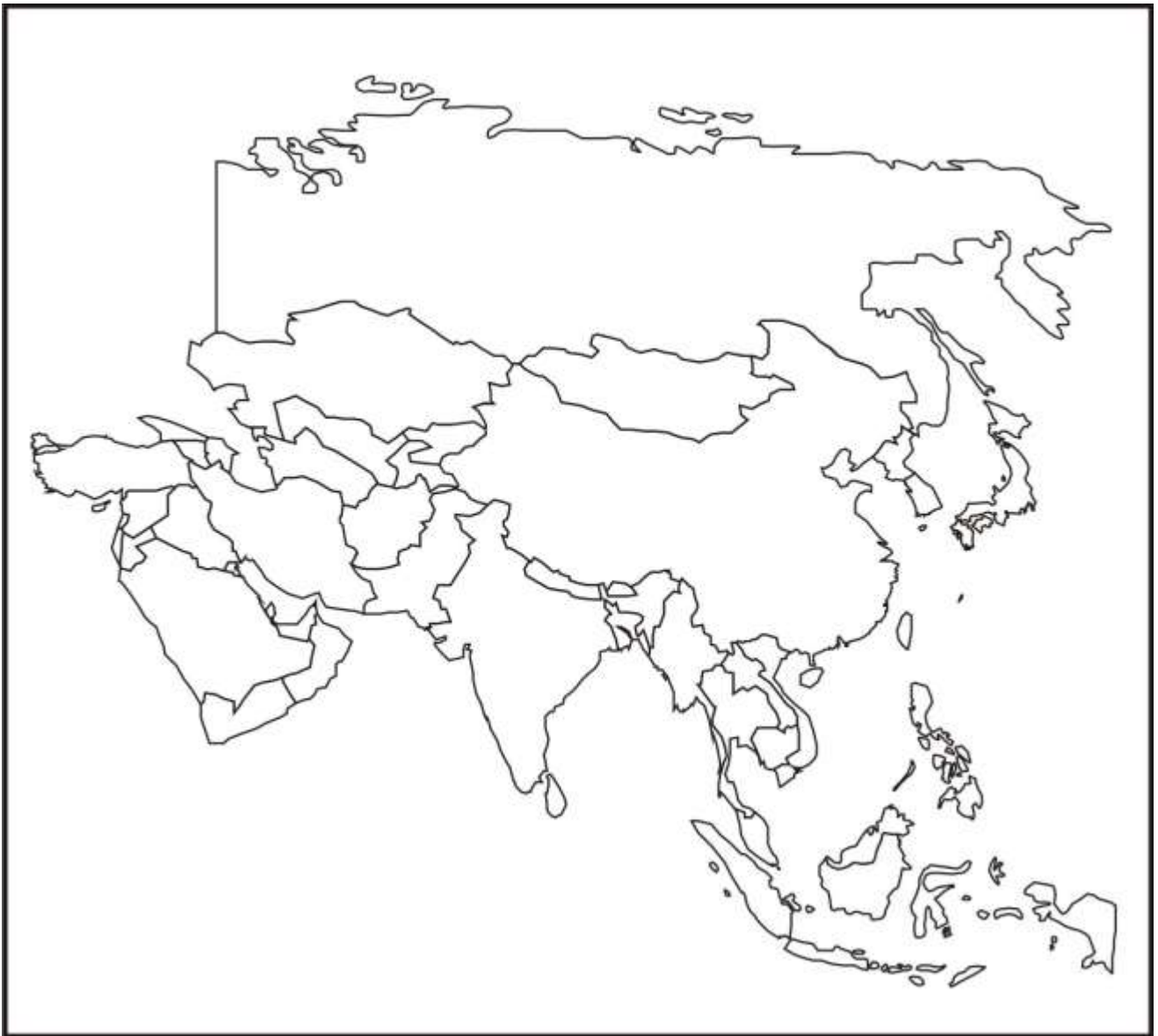

Рис. 2. Контурна карта Азії

Самостійна робота:

Завдання 1. Підготувати доповідь-презентацію на тему «Характеристика найбільших міст Азії» за наступним планом:

1. Особливості географічного положення міста.
2. Історична довідка
3. Характеристика населення міста.
4. Характеристика галузевої спеціалізації господарства міста.
5. Видатні пам'ятки міста.

Завдання 2. За допомогою літературних джерел інформації визначити особливості етимології назв країн регіонів Азії.

Етимологія (від грец. *ἔτυμον* «справжнє значення» та грец. *λόγος* «слово») – розділ знань, який вивчає походження слів мови. Завдяки давнім текстам, порівнянню слів зі словами з інших мов, етимологія відновлює історію слів: як вони виникли у мові, їхнє джерело та зміну їхнього значення.

Поточна контрольна робота: регіони Азії (приклад варіанту)

Завдання 1. На контурній карті показати межі регіону (за варіантом).

Завдання 2. Цифрами на карті позначити:

1) Іран	6) Лаос
2) Сирія	7) Таджикистан
3) Пакистан	8) Туркменістан
4) Бангладеш	9) Азербайджан
5) Таїланд	10) Монголія

Завдання 3. Підписати на карті столиці держав, що знаходяться в попередньому завданні.

Завдання 4. Назвіть країни в межах яких знаходяться наступні міста:

1) Новосибірськ	6) Сумгаїт
2) Медан	7) Ісфаган
3) Нанкін	8) Чимкент
4) Герат	9) Пусан
5) Кутаїсі	10) Осака

Завдання 5. Навести приклади країн, що є федеративними в Азії.

Практична робота № 8

Тема: Характеристика рівнів соціально-економічного розвитку країн регіонів Азії (за варіантом)

Мета: Навчити характеризувати соціально-економічні умови розвитку країн та регіонів Азії, визначати їхні проблеми та перспективи, спираючись на відповідні міжнародні критерії та дані Єдиної системи соціально-демографічної статистики (ЄССДС).

Завдання 1. Користуючись спеціалізованою літературою систематизувати, проаналізувати та узагальнити фактичний матеріал за наступними показниками. Дані занести до таблиці 10.

Таблиця 10

Систематизація показників характеристики країн регіону Азії

Показники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Показники характеристики

1. Рік утворення країн регіону як суверенних держав.
2. Колонією яких держав були країни до отримання політичної незалежності.
3. Столиці країн та міста (з населенням понад 100 тис. чол.).

4. Клас країн за площею.
5. Клас країн за населенням.
6. Густота населення країн регіону.
7. Відношення країн регіону до інтеграційних утворень (економічних, політичних, мішаних за цілями).
8. Народи, які мешкають в країнах, їх відношення до мовних сімей та груп.
9. Релігійні конфесії населення країн регіону.
10. Основні види природних ресурсів, окремо відзначити ті, що мають експортне значення.
11. Основні галузі спеціалізації промисловості країн регіону.
12. Основні галузі сільськогосподарської спеціалізації та основні сільськогосподарські культури регіону.
13. Основні статті експорту країн регіону.

Завдання 2. Зробити аналіз соціально-економічного розвитку країн регіонів Азії за наступним планом:

- які загальні риси ЕГП (політико- та транспортно-географічного) характерні для країн субрегіону;
- відзначити спільні риси в природно-ресурсному потенціалі, які мають значення для розвитку господарства субрегіону. Які загальні проблеми використання природних ресурсів стоять перед країнами даного регіону та чим вони обумовлені;
- які загальні риси характеризують населення регіону. В чому полягають відмінності між населенням окремих країн;
- визначити основні галузі спеціалізації субрегіону на світовому ринку та вказати основні статті експорту субрегіону загалом.

Самостійна робота: Політична ситуація в країнах регіонів Азії.

Завдання 1. Проаналізувати історичні особливості формування державності країн регіонів Азії: з якого часу існують як суверенні політико-територіальні утворення; час прийняття Конституції; розрахувати різницю в часі між набуттям суверенітету і прийняттям Конституції; визначити останні кількісні зміни в регіонах Азії.

Завдання 2. Порівняти елементи державної символіки країн одного регіону – спільні і відмінні риси у: прапорах, гербах, топоніміці.

Завдання 3. Охарактеризувати особливості системи влади в країнах одного з регіонів: форма державного правління, голова держави (посада, час обрання, термін правління), політичні сили, що правлять в державах регіону.

Результати порівняння політичної ситуації в країнах регіонів Азії занести до таблиці 11.

Таблиця 11

Порівняльна характеристика політичної ситуації в регіонах Азії

Завдання	Південно-Західна Азія	Східна Азія	Південно-Східна Азія	Південна Азія	Північна і Центральна Азія
1	2	3	4	5	6
1					
2					
3					

Висновок: Причини наявності загальних та відмінних рис в політичному житті країн регіонів Азії.

Практична робота № 9.

Тема: Агрокліматичні ресурси регіонів Азії (за варіантом)

Мета: Познакомитися з агрокліматичними ресурсами як складовими природно-ресурсного потенціалу регіонів Азії. Оцінити структуру даного виду ресурсів та їх вплив на сільськогосподарську спеціалізацію країн регіонів Азії.

Завдання 1. На підставі роботи з атласами світу порівняти агрокліматичні ресурси двох регіонів Азії за поданим планом. Результати порівняння занести до таблиці 12.

Таблиця 12

Риси агрокліматичних ресурсів регіонів Азії

Показники аналізу	Регіон 1	Регіон 2
1	2	3
1. Кліматичний пояс		
2. Кліматична область		
3. Середні температури літа та зими		
4. Забезпеченість рослин теплом (сума температур за період з температурою вище + 10 С)		
5. Кількість опадів		
6. Забезпеченість рослин вологою (зони за коефіцієнтом зволоження)		

Завдання 2. На підставі роботи з атласами світу порівняти земельні ресурси регіонів Азії (табл. 13).

Таблиця 13

Риси земельних ресурсів регіонів Азії

Показники аналізу	Регіон 1	Регіон 2
1	2	3
1. Природна зона		
2. Переважаючі типи ґрунтів в регіоні		
3. Родючість ґрунтів		
4. Структура земельних угідь регіону		

Завдання 3. Охарактеризувати основні типи сільськогосподарської спеціалізації двох регіонів Азії та порівняти їх між собою (табл. 14).

Таблиця 14

Відмінності сільськогосподарської спеціалізації країн регіонів Азії

Показники аналізу	Регіон 1	Регіон 2
1	2	3
1. Основні сільськогосподарські райони, їх спеціалізація		
2. Сільськогосподарські культури, що вирощуються в регіоні		
3. Сільськогосподарські тварини, яких розводять в регіоні		
4. Наявність галузей, пов'язаних з морським промислом, рибною ловлею та лісовим господарством		

Висновки:

1. Який з порівнювальних регіонів має найкращі агрокліматичні умови для розвитку сільського господарства в цілому та окремих його галузей?
2. В якому з порівнювальних регіонів сільське господарство відрізняється найбільшим галузевим різноманіттям?

МОДУЛЬНА РОБОТА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ III.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Азії (приклад варіанту)

Завдання 1. На контурній карті показати межі регіонів Азії.

Пронумерувати регіони: I – Південна Азія; II – Південно-Східна Азія;
III – Східна Азія; IV – Північна і Центральна Азія; V – Південно-Західна Азія.

Завдання 2. В якому регіоні Азії:

- а) розташована країна з найменшою щільністю населення в світі?
- б) всі країни з республіканською формою правління?
- в) розташована наймолодша держава Азії?
- г) розташована країна з одним із найнижчих рівнів урбанізації – 6 %?
- д) простежується нерівномірне розселення, переважно оазисного типу?

Завдання 3. Дайте відповідь: «Так» чи «Ні»:

- а) природні умови Північної і Центральної Азії відносно сприятливі і несприятливі для життя населення;
- б) в Азії проживає найбільша абсолютна кількість міських жителів;
- в) країни Південно-Західної Азії характеризуються найбільшими в Азії об'ємами видобутку руд кольорових металів;
- г) за показниками ВВП та національного доходу на 1 особу населення Південно-Східної Азії має найнижчі показники серед регіонів Азії;
- д) країни Південної Азії входять до складу регіональної організації АСЕАН, що забезпечує їх розвиток за ринковим принципом.

Завдання 4. Визначте регіон Азії за описом.

а) Регіон в економічному плані неоднорідний, що пов'язано з його історичним минулим: два табори (соціалістичного та ринкового шляхів розвитку). Основу економіки складає гірничо-видобувна (особливо нафтовидобувна), швейна, текстильна промисловість, також відбувається впровадження нових трудомістких та наукоємних галузей – збирання побутової техніки, виробництво плат, мікросхем, автозбирання, кольорова металургія, туризм.

б) Для регіону характерна значна гористість та висока сейсмічність. Головне багатство – мінеральні ресурси. В країнах регіону найнижчі в світі витрати на видобуток та найвища продуктивність праці в нафтовій та газовій галузях, що є наслідком сприятливих умов залягання сировини. Крім нафти і газу регіон багатий іншими корисними копалинами, серед яких нерудна хімічна сировина (фосфорити, солі, сірка).

в) В регіоні стабільно розвивається ювелірна індустрія. Чотири світових рекорди: 1) кількість оброблених та відшліфованих алмазів на рік; 2) вага в каратах (загальна); 3) кількість зайнятих в галузі; 4) об'єм експорту.

Завдання 5. Вкажіть:

- а) до якої расової групи належать араби;
- б) головні корисні копалини Таїланду;
- в) де поширений вахабізм (країна);
- г) галузі промислової спеціалізації Південної Кореї;
- д) фактори розвитку нових індустріальних країн (НІК).

Завдання 6. В яких країнах знаходяться міста:

- а) Сурабая та Бандунг;
- б) Караганда та Павлодар;
- в) Чітагонг та Кхулна;
- г) Ісфаган та Мешхед;
- д) Гянжа та Сумгаїт.

Завдання 7. Перелічіть десять найхарактерніших рис регіону (за варіантом).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Африки

Практична робота № 10.

Тема: Політична карта Африки

Мета: Вивчити елементи політичної карти Африки, її регіональний поділ. Виявити регіональні відмінності в складі країн за низкою ознак. Познакомитися з найбільшими містами континенту, що не виконують столичні функції.

Завдання 1. На підставі роботи з атласами світу вивчити номенклатуру країн Африки. Дані занести до таблиці 15.

Таблиця 15

Держави регіонів Африки

Назва регіону	Назва країни	Назва столиці	Найбільші міста	Форма правління	Форма устрою	Рівень економічного розвитку
1	2	3	4	5	6	7

Завдання 2. Закартографувати: кордони регіонів Африки; столиці держав Африки; найбільші міста країн Африки (рис. 3).

Завдання 3. Дослідити питання перейменування країн (столиць) та перенесення (столиць) на політичній карті Африки. Дані занести до таблиць 16-17.

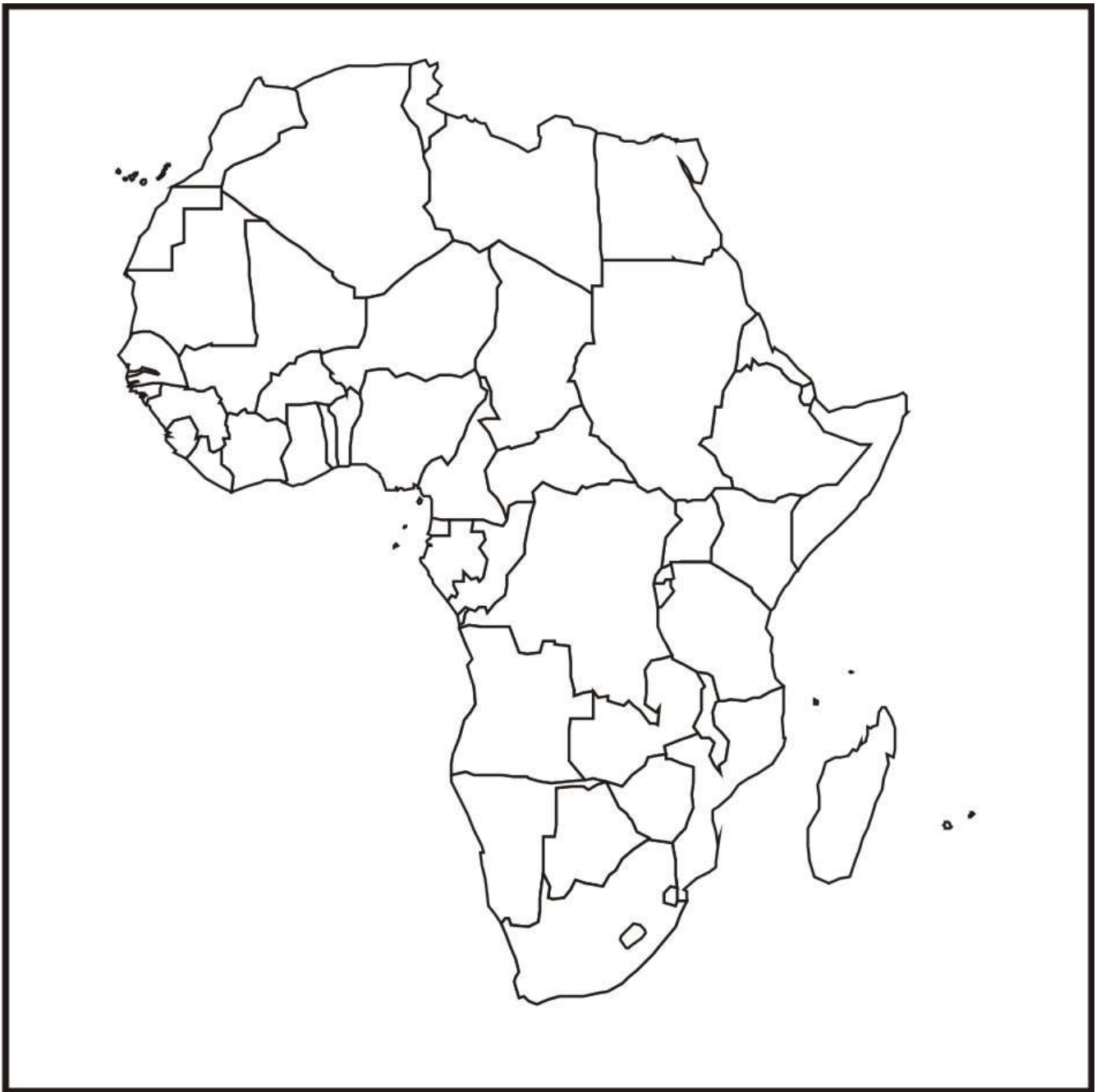

Рис. 5 Контурна карта Африки

Таблиця 16

Перейменування як якісна зміна країн Африки

Колишня назва країни	Рік перейменування	Сучасна назва країни
1	2	3

Таблиця 17

Перенесення столиць як якісна зміна країн Африки

Колишня назва столиці	Рік перейменування (перенесення) столиці	Сучасна назва столиці
1	2	3

Завдання 4. Закартографувати способом ізоліній столичні пояси країн Африки за їх віддаленістю від берегової смуги материка:

I пояс (приморський) – колишні колоніальні міста, що виконують функції сучасних столиць;

II пояс – новий столичний пояс, пов'язаний з перенесенням столиць вглиб країни;

III пояс – колишні колоніальні міста на узбережжі великих річок та озер, що виконують функції сучасних столиць;

IV пояс – столиці континентальних держав Африки.

Зробити висновки про тенденції процесу розвитку політичної карти Африки на початку XXI століття та появи Африканських мегалополісів.

Самостійна робота: Тенденції розвитку регіонів світу за період 1950-2000 рр. (за варіантами).

План характеристики:

I. Політична географія регіону

1. Динаміка політичної карти регіону.

1.1 Кількісні зміни на карті регіону за період 1950-2000 рр.

1.2 Якісні зміни на карті регіону за період 1950-2000 рр.

2. Особливості ГП регіону.

2.1 Зміни «сусідського положення».

2.2 Зміни ППП (виникнення та зникнення «гарячих точок», приналежність країн «сусідніх» регіонів до ідеологічних таборів).

3. Динаміка участі країн регіону, що вивчається, в діяльності міжнародних організацій.

3.1 Колишнє членство в діяльності організацій, що припинили свою діяльність.

3.2 Інтеграція до сучасних впливових міжнародних організацій.

II. Географія населення регіону

1. Динаміка чисельності населення країн регіону, що вивчається, за період 1950-2000 рр.

1.1 Країни регіону з max та min людністю різних часів.

1.2 Динаміка показників народжуваності, смертності, природного приросту.

2. Міграційні процеси в регіоні та причини їх утворення.

3. Динаміка урбанізаційних процесів.

3.1. Зміни часток міського та сільського населення країн регіону.

3.2 Міста-мільйонери.

3.3 Утворення агломерацій, мегалополісів.

III. Економічна географія регіону

1. Динаміка участі в МПП.

1.1 Зміна міжнародної спеціалізації в промисловості.

1.2 Зміна міжнародної спеціалізації в сільському господарстві.

1.3 Розвиток спеціалізації невиробничої сфери.

2. Розвиток експортно-імпортних відносин країн регіону.

IV. Порівняння тенденцій розвитку країн регіону за два періоди дослідження: I період: 1950-2000 рр.; II період: початок XXI ст. – наш час (табл. 18).

Таблиця 18

Тенденції розвитку регіонів світу за період 1950-2000 рр. (за варіантами)

№ п/п	Параметр порівняння	Результат порівняння
1	2	3
1	Динаміка кількісних змін країн регіону, що вивчається	
2	Динаміка якісних змін країн регіону, що вивчається	
3	Зміни «сусідського положення»	
4	Зміни ПГП	
5	Інтеграційна діяльність країн регіону	
6	Динаміка чисельності населення	
7	Міграційні процеси	
8	Урбанізаційні процеси	
9	Зміна міжнародної спеціалізації	
10	Загальний висновок	

Варіанти самостійної роботи:

- Західна Європа
- Східна Азія
- Вест-Індія
- Північна Європа
- Центральна Азія
- Андські країни
- Південна Європа
- Північна Америка
- Північна Африка
- Східна (Центр.) Європа
- Латинська Америка
- Південна Африка
- Південно-Східна Європа
- Океанія
- Східна Африка
- «Блакитний Банан»
- Амазонія та Ла-Плата
- Західна Африка
- Південна Азія
- Мексика
- Центральна Африка
- Південно-Східна Азія
- Центральна Америка
- Прибалтика
- Південно-Західна Азія
- Середня Азія
- Машрик
- Близький Схід
- Австралія
- Закавказзя

Поточна контрольна робота: регіони Африки (приклад варіанту)

- Показати межі регіону (за варіантом).
- Цифрами на карті позначити:
 - Єгипет
 - Нігер
 - Ефіопія
 - Габон
 - Ангола
 - Мавританія
 - Того
 - Танзанія
 - Камерун
 - Ботсвана
- Підписати на карті столиці держав, що знаходяться в попередньому завданні.
- Назвіть країни в межах яких знаходяться наступні міста:
 - Ель-Гіза
 - Абіджан
 - Лубумбаші
 - Кісімайо
 - Фіанаранцуа
 - Марракеш
 - Ібадан
 - Порт-Жантіль
 - Момбаса
 - Порт-Елізабет
- Перелічіть країни, що є федеративними в Африці.

Практична робота № 11.

Тема: Колонізація та деколонізація Африки

Мета: Познайомитися з динамікою розвитку політичної карти Африки. Виявити тенденції проявів процесів колонізації та деколонізації в становленні сучасної політичної карти континенту.

Словник: колонізація, деколонізація, танжер.

Завдання 1. Розглянути особливості колонізації Африканського континенту в історичному розрізі, виділити етапи колонізації охарактеризувати кожен з них. Провести системний аналіз колоніальних володінь на території Африки (табл. 19).

Таблиця 19

Колоніальне минуле країн Африки

Країни-метрополії	Колоніальні володіння	Рік отримання незалежності	Сучасні країни
1	2	3	4

Завдання 2. Охарактеризувати етапи деколонізації Африки (табл. 20).

Таблиця 20

Деколонізація країн Африки

Етап деколонізації (рік або десятиліття)	Країна
1	2

Виявити країни або території Африки, що й досі знаходяться під іноземним контролем (табл. 21).

Таблиця 21

Сучасні залежні території Африки

Країни або території	Держави, під чийм контролем вони знаходяться	Форма залежності
1	2	3

Завдання 3. Закартографувати:

1. приналежність територій або країн Африки іншим державам перед епохою деколонізації;
2. приналежність територій або країн Африки, що належать іноземним державам на сучасному етапі.

Висновки. Які зміни на політичній карті світу очікуються в найближче десятиліття?

Самостійна робота: Африка в діяльності міжнародних організацій

Завдання. Підготувати доповіді з наступних питань:

- 1) Діяльність країн Африки в регіональних організаціях (АС, ЛАД, ІК, тощо): назва; склад країн-учасниць; мета організації; сучасні завдання; проекти.
- 2) Створення «Сполучених штатів Африки»: «За» та «Проти»: автори даного проекту; мета даного утворення; технологія створення.
- 3) Діяльність міжнародних організацій в країнах Африки (ООН, ЄС, НАТО, тощо).

Практична робота № 12.

Тема: Географічний аналіз населення Африканського континенту

Мета: Ознайомитися з характерними рисами населення країн регіонів Африки: природного та механічного руху, особливостей відтворення, етно-соціального складу, розселення, зайнятості. Виявити причини регіональних відмінностей в складі і структурі населення країн континенту.

Словник: тип відтворення, природній приріст, народжуваність, смертність, трайбалізм.

Завдання 1. Охарактеризувати регіони Африки за демографічними показниками (табл. 22). Показники закартографувати.

Таблиця 22

Демографічний стан країн регіонів Африки

Народжуваність	Смертність	Дитяча смертність	Темп природного приросту, %	Середня тривалість життя
1	2	3	4	5

Завдання 2. Дослідити етнічно-релігійні особливості населення за регіонами Африки (табл. 23).

Таблиця 23

Етнічно-релігійний склад населення країн регіонів Африки

Кількість країн	Чисельність населення регіону	Етнічний склад (мовна сім'я та мовна група)	Релігійний склад
1	2	3	4

Завдання 3. Розглянути показники, що характеризують рівень (якість) життя населення. За допомогою статистичних джерел інформації побудувати серію діаграм, з метою простеження тенденцій їх розвитку за останнє десятиліття:

- індекс ІРЛП;
- динаміка місця (позиції) і зміна рівневої групи (дуже високий, високий, середній або низький ІРЛП) в рейтингу ІРЛП;
- ВВП на душу населення;
- індекс освіти;
- очікувана тривалість життя.

Висновки. Проаналізувати отримані результати та виділити регіони Африки, в яких можливі прояви трайбалізму.

Самостійна робота: Історичний та культурологічний підходи до оцінки туристичної привабливості країн регіонів Африки

Завдання 1. Проаналізувати історичні особливості життєдіяльності населення країн регіонів Азії: факти, цікаві риси, події та їх наслідки.

Завдання 2. Порівняти елементи матеріальної та духовної культури країн одного регіону – спільні і відмінні риси у: національних костюмах; національних святах, традиціях, обрядах; національній кухні, стравах.

Завдання 3. Охарактеризувати особливості туристичних ресурсів країн одного регіону: природні об'єкти; історико-культурна спадщина; туристські центри – курорти.

Результати порівняння туристичної привабливості країн регіонів Африки занести до таблиці 24.

Таблиця 24

Порівняльна характеристика туристичної привабливості регіонів Африки

Завдання	Північна Африка	Західна Африка	Центральна Африка	Східна Африка	Південна Африка
1					
2					
3					

Висновок: Причини наявності загальних та відмінних рис в туристській привабливості регіонів Африки.

МОДУЛЬНА РОБОТА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ IV.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Африки (приклад варіанту)

Завдання 1. На контурній карті показати межі регіонів Африки.

Пронумерувати регіони: I – Південна Африка; II – Північна Африка;

III – Західна Африка; IV – Східна Африка; V – Центральна Африка.

Завдання 2. В якому регіоні Африки:

а) за антропологічною (расовою) ознакою – домінують представники європеїдної раси?

б) розташована наймолодша держава Африки?

в) всі країни з республіканською формою правління?

г) розташована найстрокатіша в етнічному відношенні держава Африки?

д) однією з етно-лінгвістичних сімей, на мові якої спілкуються жителі регіону, є австронезійська?

Завдання 3. Дати відповідь: «Так» чи «Ні»?

а) природні ресурси Західної Африки одні з найбагатших у світі та найбагатші і найрізноманітніші в Африці;

б) середня тривалість життя в Африці найнижча серед всіх регіонів світу;

в) країни Центральної Африки мають на материка унікальні запаси марганцю, значні запаси алмазів та міді;

г) за ВВП на одну особу населення Південної Африки має найнижчі показники серед регіонів Африки;

д) за соціально-політичним станом найбільш нестабільним регіоном Африки є Центральна Африка.

Завдання 4. Визначте регіон за описом.

а) Регіон в економічному плані неоднорідний, що пов'язано з її історичним минулим та природно-ресурсним потенціалом: країни з високим і середнім ІРЛП. Спеціалізація представлена як традиційними галузями (переробка сировини на експорт, текстильна, харчова промисловість, виробництво мінеральних добрив – фосфатних) та новими (металургія, нафтопереробка, нафтохімія, туризм). Найбільші промислові центри розташовані вздовж узбережжя. В регіоні знаходиться 2/3 світового поголів'я верблюрів.

б) За кількістю країн, що входять до регіону, думка більшості авторів співпадає (9 держав), але перелік країн – різниться. Регіон відрізняється слабкою освоєністю, що підтверджується одними з найнижчих показників густоти населення. З природних ресурсів промислове значення мають мідь, кобальт, свинець, цинк, марганець, алмази та, в меншій мірі, – нафта. З біологічних ресурсів виділяється дерево – лімба.

в) На світовому ринку країни регіону відомі, перш за все, як експортери мінеральної, а не сільськогосподарської, сировини. Основними галузями є гірничо-видобувні галузі (золото- та алмазовидобувна промисловість); енергетика – перше місце в Африці; чорна металургія – перше місце в Африці; зрошуване та богарне землеробство. Отримали розвиток галузі високих технологій, з участю ТНК найбільших країн світу, та туризм.

Завдання 5. В яких країнах знаходяться міста:

а) Ель-Гіза, Порт-Саїд; б) Абіджан, Буаке, Далоа; в) Момбаса, Кісуту, Накуру; г) Свакопмунд, Рунду, Рехобот; д) Сарх, Мунду.

Завдання 6. Вкажіть десять найхарактерніших рис регіону (за варіантом).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V.

Економічна та соціальна характеристика регіонів Нового Світу

Практична робота № 13.

Тема: Політична карта Америки. Характеристика найбільших міст Америки

Мета: Вивчити елементи політичної карти Америки, її регіональний поділ. Виявити регіональні відмінності в складі країн за низкою ознак. Познайомитися з найбільшими містами континенту, що не виконують столичні функції.

Словник: розкрити поняття «Держава у складі співдружності», «країни нової індустріалізації», класифікація країн за рівнем економічного розвитку.

Завдання 1. На підставі роботи з атласами світу вивчити номенклатуру країн Америки. Дані занести до таблиці 25.

Таблиця 25

Держави регіонів Америки

Назва регіону	Назва країни	Назва столиці	Найбільше міста	Форма правління	Форма устрою	Рівень економічного розвитку
1	2	3	4	5	6	7

Завдання 2. Нанести на контурну карту:

- 1) кордони регіонів Америки;
- 2) назви країн та їх столиць.

Зробити висновки зі змісту таблиці 25 та побудованої контурної карти.

Самостійна робота: Характеристика найбільших міст Америки.

Підготувати доповідь-презентацію за наступним планом:

1. Особливості географічного положення міста.
2. Історична довідка
3. Характеристика населення міста.
4. Характеристика галузевої спеціалізації господарства міста.
5. Культурне життя міста.
6. Видатні пам'ятки міста.

Поточна контрольна робота: регіони Америки (приклад варіанту)

Завдання 1. На контурній карті показати межі регіону (за варіантом).

Завдання 2. Цифрами на карті позначити:

1) Мексика	6) Сальвадор
2) Коста-Ріка	7) Тринідад і Тобаго
3) Болівія	8) Пуерто-Ріко
4) Уругвай	9) Еквадор
5) Суринам	10) Ямайка

Завдання 3. Підписати на карті столиці держав, що знаходяться в попередньому завданні.

Завдання 4. Назвіть країни в межах яких знаходяться наступні міста:

1) Монреаль	6) Гуаякіль та Есмеральдас
2) Хьюстон	7) Вальпараїсо і Консепсьйон

- 3) Монтеррей
- 4) Белу-Орізонті та Ресіфі
- 5) Медельїн та Картахена

- 8) Кордова і Росаріо
- 9) Маракайбо та Валенсія
- 10) Гуантанамо та Баямо

Завдання 5. Перелічіть країни, що є федеративними в Америці.

Практична робота № 14.

Тема: Політична карта Австралії та Океанії

Мета: Вивчити елементи політичної карти Австралії та Океанії, її регіональний поділ. Виявити регіональні відмінності в складі країн за низкою ознак. Познайомитися з найбільшими містами країн регіону, що не виконують столичні функції.

Завдання 1. На підставі роботи з атласами світу вивчити номенклатуру країн Австралії та Океанії. Дані занести до таблиці 26.

Таблиця 26

Держави регіонів Австралії та Океанії

Назва регіону	Назва країни	Назва столиці	Найбільші міста	Форма правління	Форма устрою	Рівень економічного розвитку
1	2	3	4	5	6	7

Завдання 2. Нанести на контурну карту:

- 1) кордони регіонів Австралії та Океанії;
- 2) назви країн та їх столиць.

Зробити висновки зі змісту таблиці 26 та побудованої контурної карти.

Самостійна робота: Характеристика найбільших країн Австралії та Океанії. Підготувати доповідь-презентацію за наступним планом:

- 1. Особливості географічного положення країни.
- 2. Історична довідка
- 3. Характеристика населення країни.
- 4. Характеристика галузевої спеціалізації господарства країни.
- 5. Культурне життя країни.
- 6. Видатні пам'ятки країни.

Поточна контрольна робота: регіони Австралії та Океанії (приклад варіанту)

Завдання 1. На контурній карті показати межі регіону (за варіантом).

Завдання 2. Цифрами на карті позначити:

1) Нова Зеландія	6) Федеративні Штати Мікронезії
2) Кірибаті	7) Вануату
3) Фіджі	8) республіка Маршаллові о-ви
4) республіка Соломонові о-ви	9) Папуа-Нова Гвінея
5) Тонга	10) Тувалу

Завдання 3. Підписати на карті столиці держав, що знаходяться в попередньому завданні.

Завдання 4. Перелічіть країни, що є федеративними в регіоні Австралія та Океанії.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ З КУРСУ

«Регіональна економічна і соціальна географія»

1. Політична карта світу: сутність геополітичних понять
2. Формування політичної карти світу та сучасні тенденції змін на ній
3. Огляд підходів до типології країн світу на політичній карті
4. Характеристика критеріїв поділу держав світу за рівнем соціально-економічного розвитку. Розробка синтетичних показників для класифікації країн світу.
5. Типологія держав світу за рівнем соціально-економічного розвитку. Світові лідери на поточний рік
6. Регіон Європи: склад регіону. Типологія країн регіону. Інтеграційні процеси в Європі. Характеристика ЕГП одного з регіонів Європи
7. Регіон Західна Європа: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси регіону
8. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Західна Європа
9. Регіон Північна Європа: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси регіону
10. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Північна Європа
11. Регіон Південна Європа: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси
12. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Південна Європа
13. Регіон Південно-Східна Європа: склад, особливості ЕГП, населення

14. Природні умови та ресурси регіону Південно-Східна Європа. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Південно-Східна Європа
15. Регіон Центральна (Східна) Європа: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси регіону
16. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Центральна (Східна) Європа
17. Регіон Азії: склад регіону. Типологія країн регіону. Інтеграційні процеси в Азії
18. Регіон Північна та Центральна Азія: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси регіону Північна та Центральна Азія
19. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Північна та Центральна Азія
20. Регіон Південно-Західна Азія: склад, особливості ЕГП, населення
21. Природні умови та ресурси регіону Південно-Західна Азія, стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Південно-Західна Азія
22. Економіко-географічна характеристика регіону Південна Азія
23. Економіко-географічна характеристика регіону Південно-Східна Азія
24. Регіон Східна Азія: склад, особливості ЕГП, населення, природні умови та ресурси регіону Східна Азія
25. Стисла економіко-географічна характеристика господарства країн регіону Східна Азія
26. Регіон Африка: формування політичної карти, районування регіону, типологія країн
27. Особливості складу і розміщення населення Африки. Природні умови та ресурси регіону Африка
28. Економіко-географічна характеристика одного з регіонів Африки (за вибором)
29. Регіон Латинська Америка: склад регіону, формування політичної карти, типологія країн регіону
30. Особливості складу і розміщення населення Латинської Америки. Природні умови та ресурси регіону Латинської Америки
31. Економіко-географічна характеристика одного з регіонів Латинської Америки (за вибором)
32. Регіон Австралія та Океанія: склад регіону, відкриття, освоєння регіону, формування політичної карти, типологія країн регіону

ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

з курсу «Регіональна економічна та соціальна географія»

Варіант № __

Завдання 1. Оберіть єдину вірну відповідь в кожному з тестових запитань

1.	Єдина держава, що складається з декількох державних утворень, які об'єдналися для рішення центральною владою спільних для всіх членів союзу задач – ...			
	а) республіка		б) унітарна держава	
	в) федеративна держава		г) монархія	
2.	Оберіть серед перелічених країн державу-республіку:			
	а) Канада	б) Ямайка	в) Нікарагуа	г) Беліз
3.	Оберіть серед перелічених країн федеративну державу:			
	а) Тонга	б) Маршалові острови	в) Нова Зеландія	г) Мікронезія
4.	Оберіть серед перелічених країн державу, що входить до ОПЕК:			
	а) Нігерія	б) Нігер	в) Габон	г) Туніс
5.	Знайдіть помилку в переліку країн Південної Африки:			
	а) Намібія	б) Танзанія	в) Мозамбик	г) Ботсвана
6.	Знайдіть помилку в парі «країна – столиця»:			
	а) Замбія – Хараре	б) Кенія – Найробі	в) Ангола – Луанда	г) Гана – Аккра
7.	Яка країна пережила якісні зміни на сучасному етапі формування політичної карти світу?			
	а) Сербія	б) Японія	в) Непал	г) Китай
8.	Яка з поданих нижче змін є кількісною зміною на політичній карті світу?			
	а) утворення чи розпад блоків і союзів країн		б) поява і зникнення «гарячих точок»	
	в) зміна назв на політичній карті		г) приєднання відкритих земель	
9.	До числа середніх за площею країн Європи належить:			
	а) Греція	б) Іспанія	в) Франція	г) Україна
10.	Малими вважаються країни, чисельність населення яких дорівнює:			
	а) > 100 млн. чол.	б) 40-100 млн. чол.	в) 20-40 млн. чол.	г) < 20 млн. чол.
11.	Серед запропонованих оберіть залежну територію США:			
	а) м. Сеута, м. Мелілья, Канарські о-ви		б) о. Гваделупа, о. Мартініка, о. Кліпертон	
	в) Віргінські о-ви, Східне Самоа, о. Гуам		г) Монтсеррат, Кайманові о-ви, Ангілья	
12.	Багато країн регіону належить до групи нової індустріалізації – ...			
	а) Південна Азія		б) Південно-Східна Азія	
	в) Південно-Західна Азія		г) Центральна Азія	

13	Країна Східної (Центральної) Європи, населення якої розмовляє переважно на мові уральської мовної сім'ї:			
	а) Естонія	б) Латвія	в) Литва	г) Словаччина
14	Згідно Програми розвитку ООН (ПРООН), що відстежує і обчислює показники ІРЛП держав світу, найрозвиненішою країною Азії є ...			
	а) Японія	б) Сінгапур	в) Ізраїль	г) Китай
15	В регіоні розташовано найменша кількість країн Європи. За формою державного правління – більше половини є монархіями. Густота населення – найнижча в Європі. Назвіть регіон.			
	а) Південна	б) Північна	в) Південно-Східна	г) Західна
16	Якими мінеральними ресурсами володіє Казахстан?			
	а) нафта, газ, мірабіліт		б) кам'яне вугілля, руди чорних і кольорових металів	
	в) нафта, газ, золото, алмази		г) нафта, газ, кам'яна сіль, озокерит	
17	Регіон в економічному відношенні неоднорідний, що пов'язано з його історичним минулим: 2 табори – соціалістичний та капіталістичний. Зараз – впровадження нових трудомістких та наукомістких галузей, розвиток туризму			
	а) Південно-Західна Азія		б) Південна Азія	
	в) Південно-Східна Азія		г) Північна Азія	
18	Антропологічними групами даного регіону є: європеоїдна, дравідська, австролоїдна			
	а) Південно-Західна Азія		б) Східна Азія	
	в) Південно-Східна Азія		г) Південна Азія	
19	З середини 70-х рр. ХХ ст. країни регіону почали активно перебудовувати свою економіку на експортно-орієнтований напрямок: нафтохімія, алюмінієва металургія, будівельна індустрія, банківська справа, туризм.			
	а) Південна Азія		б) Східна Азія	
	в) Південно-Східна Азія		г) Південно-Західна Азія	
20	В якому регіоні Африки розташовані запаси марганцю, алмазів та міді?			
	а) Центральна	б) Північна	в) Східна	г) Західна
21	В якому регіоні Африки розташовані міста Касабланка, Танжер, Фес, Ель-Гіза, Порт-Саїд?			
	а) Східна	б) Північна	в) Західна	г) Південна
22	Регіон Латинської Америки характеризується соціально-політичною нестабільністю. Країни пережили військові перевороти і диктатури. В якій з країн у ХХ ст. керування відбувалося на основі диктатури А. Піночета?			
	а) Нікарагуа	б) Куба	в) Чилі	г) Гаїті

23	Населення Латинської Америки – конгломерат рас, етносів, релігій, культур. Нині найбільш «негроїдні» країни, де домінують негри, мулати і самбо:			
	а) Гаїті, Гайана, Куба		б) Перу, Еквадор, Колумбія	
	в) Аргентина, Уругвай, Чилі		г) Мексика, Сальвадор, Гватемала	
24	Великою є роль регіону Латинської Америки у виробництві деяких видів продукції. Знайдіть неправильне твердження з цього питання.			
	а) Бразилія, Колумбія – кава		б) Мексика, Венесуела – нафта	
	в) Ямайка, Куба – мідь, селітра		г) Колумбія, Еквадор – банани	
25	Держава, що на початку ХХІ століття в регіон Австралія і Океанія зазнала якісних змін: перейменування країни та її столиці (колишня назва столиці – Корор, сучасна – Мелекеок)			
	а) Маршалові острови	б) Науру	в) Вануату	г) Белау

Завдання 2. Прокласифікуйте країни світу за параметрами, що подані в таблиці:

№ п/п	Країна	Столиця	Регіон та субрегіон розташування	ГП (розташування по відношенню до Світового океану)	Мовна сім'я	Форма державного правління
1.						
...						
12.						

ЛІТЕРАТУРА

I. Навчальна

1. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: Посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 688 с.
2. Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины. – М.: Советская энциклопедия, 1988. – 432 с.
3. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.
4. Економіка зарубіжних країн / За ред. А.С. Філіпенка. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
5. Максаковский В.П. Географическая культура: Учеб. пособие для студентов вузов. – М.: Гуманит. центр ВЛАДОС, 1998. – 416 с.
6. Соціально-економічна географія світу. Загальна частина. / За ред. С.П. Кузика. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 256 с.
7. Экономическая и политическая география капиталистических и развивающихся стран. / Под ред. Вольского В.В. – М.: МГУ, 1986. – 528 с.

8. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник. – К.: Либідь, 2001. – 368 с.
9. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

II. Довідкова

1. Атлас світу. – К.: НВП «Картографія», 1996. – 48 с.
2. Атлас вчителя /В.В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Долгушевська та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2010. – 328 с.
3. Вішнікіна Л.П. Соціально-економічна географія світу: Навчально-методичний посібник для учнів, абітурієнтів та вчителів / Л.П. Вішнікіна, О.А. Федій. 10 клас. – Полтава, 1998. – 64 с.
4. Географический атлас мира / Главный редактор Янис Турлайс. – Рига: «ЯНА СЕТА», М.: «РОСМЭН», 1998. – 96 с.
5. Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины. – М.: Советская энциклопедия, 1988. – 432 с.
6. Глушкова В.Г. Тесты и задания по экономической и социальной географии мира. / В.Г. Глушкова, Ю.А. Симагин. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 160 с.
7. Економічна і соціальна географія світу: Атлас. – К.: ДНВП «Картографія», 2014. – 48 с.
8. Жупанський Я.І., Сухий П.О. Соціально-економічна картографія: Підручник для студентів географічних, топографо-геодезичних, економічних спеціальностей вищих і середніх навчальних закладів. – Тернопіль, 1997. – 274 с.
9. Малый атлас мира / Главный редактор Я.И. Топчийн. – М.: Федеральная служба геодезии и картографии России, 1997. – 352 с.
10. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник з економічної і соціальної географії світу. К.: Лібра, 1996. – 328 с.
11. Ростов Є.Ф. Економіка країн світу. Довідник. – К.:НВП «Картографія», 1998. –188 с.
12. Страны мира: краткий политико-экономический справочник /под ред. И. С. Иванова. – М.: Республика, 1997. – 480 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
Опис предмета навчальної дисципліни «Економічна та соціальна географія закордонних країн»	4
Змістовий модуль I. Вступ. Політична карта світу	5
Практична робота № 1. Вивчення політичної карти Європи. Глосарій з теми «Політична карта світу».	5
Практична робота № 2. Кількісні та якісні зміни на політичній карті світу (за варіантом)	7
Практична робота № 3. Семінар «Міжнародні організації Європи»	8
Поточна контрольна робота: регіони Європи	10
Змістовий модуль II. Економічна та соціальна характеристика регіонів Європи	10
Практична робота № 4. Порівняльна характеристика Південної та Північної Європи за низкою показників	10
Практична робота № 5. Характеристика ЕГП одного з регіонів Європи	14
Практична робота № 6. ТНК країн регіонів Європи (за варіантами)	16
Модульна робота змістового модулю II.	18
Змістовий модуль III. Економічна та соціальна характеристика регіонів Азії	19
Практична робота № 7. Політична карта Азії	19
Поточна контрольна робота: регіони Азії	21
Практична робота № 8. Характеристика рівнів соціально-економічного розвитку країн регіонів Азії (за варіантом)	21
Практична робота № 9. Агрокліматичні ресурси регіонів Азії (за варіантом)	23
Модульна робота змістового модулю III.	25
Змістовий модуль IV. Економічна та соціальна характеристика регіонів Африки	26
Практична робота № 10. Політична карта Африки	26
Поточна контрольна робота: регіони Африки	30
Практична робота № 11. Колонізація та деколонізація Африки	30
Практична робота № 12 Географічний аналіз населення Африканського континенту	31
Модульна робота змістового модулю IV.	33
Змістовий модуль V. Економічна та соціальна характеристика регіонів Нового Світу	34
Практична робота № 14. Політична карта Америки. Характеристика найбільших міст Америки	34

Поточна контрольна робота: регіони Америки	35
Практична робота № 15. Політична карта Австралії та Океанії	36
Поточна контрольна робота: регіони Австралії та Океанії	37
Екзаменаційні питання з курсу	37
Приклад тестових екзаменаційних завдань	39
Література	41

Навчальне видання

Галина Олександрівна Лисичарова

Методичні рекомендації до курсу
«Регіональна економічна та соціальна географія»

Підписано до друку 06.11.2015. Формат 60x84 1/16.

Папір офсетний.

Друк різнограф. Гарнітура Times New Roman.

Умов. друк. арк. 2,55. Обл.-вид. арк. 1,66.

Тираж 50 прим. Зам. № 362

Віддруковано на базі поліграфічно–видавничого
центру «Адверта»

49018, м. Дніпропетровськ - 18, а/с № 1212

тел.066-55-312-55, 798-47-22

www.isbn.com.ua

www.adverta.com.ua

www.vk.com/tipografija

www.facebook.com/adverta.publishing